

Інна Голубович, Олександр Кирилюк
ЧАС І БЕЗСМЕРТЯ
(ПАМ'ЯТІ НЕЛЛІ АДОЛЬФІВНИ
ІВАНОВОЇ-ГЕОРГІЄВСЬКОЇ)

«Час і безсмертя». Під такою назвою 16 грудня 2015 року в Одесі відбулось засідання Філософської спілки та науково-просвітницького товариства «Одеська гуманітарна традиція». Воно присвячувалося пам'яті відомого українського філософа Неллі Адольфівни Іванової-Георгієвської (01.12.1956 р. – 25.07.2014 р.).

Неллі Іванова-Георгієвська багато років працювала старшим викладачем філософського факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, була одним із засновників науково-просвітницького товариства „Одеська гуманітарна традиція”, незмінним копійним та ретельним редактором „Докси” – одного з найкращих фахових журналів України, на сторінках якого друкувалися, як правило, статті за підсумками наукових конференцій, ініціатором проведення яких в Одесі була Неллі Адольфівна. За її починанням при «Гуманітарній традиції» разом з Центром Гуманітарної Освіти НАН України, в одеській філії якого вона певний час за сумісництвом працювала, були створені Центри з вивчення сміху та танцю. В рамках останнього вона читала у «Новому Акрополі» цикл лекцій з філософії танцю. Її добре знали в Україні та за її межами як талановитого продовжувача феноменологічної та герменевтичної традицій у філософії, що знайшло втілення в організації нею конференції, присвячених цій тематиці. Додала вона слави філософській Одесі й тим, що започаткувала, разом з колегами, проведення регулярних (раз на два роки) конференцій зі сміхової культури, які до всесвітньо відомого першоквітневого Дня сміху привносили й серйозну наукову складову.

Неллі Адольфівна мала надзвичайно сильну фахову підготовку. Як подумати, чи багато в нас є філософів, котрі здатні прочитати, скажімо, доповідь «Структура мислення М. Гайдегера в лекції “Онтологія (герменевтика фактичності)”», як це зробила Н. Іванова-Георгієвська на одеському міському науковому семінарі у травні 2009 року? Але за складом своєї вдачі Неллі Адольфівна не гналася за формальними ознаками визнання фахового рівня науковця. Проте, не дивлячись на те, що офіційно вона не мала високих наукових ступенів та звань, рівень її філософської ерудиції, глибока обізнаність з найскладніших філософських проблем, фундаментальна начитаність, авангардність теоретичного пошуку, викладацька майстерність, педагогічний такт, вміння схоплювати суть питання тощо часто були на голову вище рівня деяких докторів та

професорів, і це визнавали всі, навіть недруги (а їх талановита людина не може не мати) – недаремно послухати її лекції, а вона читала їх багато, і не тільки в університетській аудиторії, часто приходили й маститі філософи, культурологи і мистецтвознавці.

Наочним підтвердженням цього є те, що Н. Іванова-Георгієвська є автором багатьох публікацій, зокрема у філософських академічних енциклопедичних виданнях. Крім того вона була один з найкращих фахівців з історії та теорії балету, філософії танцю. Про глибину, багатогранність, уміння парадоксально мислити свідчать навіть назви її робіт останніх років: «Творчість оберіутів на тлі феноменології Е. Гуссерля» (Філософська думка, 2003, № 2); «Ирония и свобода философского мышления» (Докса, 2003, вип. 4); «Балетмейстер Игорь Чернышев в Одесском театре оперы и балета» (Аркадія, 2003, № 2); «Драматургически-смысловая специфика одноактного балета» (Музичне мистецтво і культура, 2003, вип. 4); «Про сміх серйозно» (Філософська думка, 2004, № 1.), «Ирония как универсальная стратегия чтения» (Докса, вип. 5); «Горизонтная методика Гуссерля и онтология следа» (Топос, 2004, № 1 [8]); «Клоун в цирковом представлении, или смешно ли смешное» (Докса, 2005, вип. 7); «Феноменология Э. Гуссерля в свете учения Платона о роли созерцания разума в познании» (Докса, 2005, вип. 8); «Феноменологические идеи Э. Гуссерля как предпосылка онтологической экспликации игры О. Финком и Г.-Г. Гадамером (Феноменология і мистецтво 2002-2003, К., 2005), «Апофеоз как опыт несмеяния» (Докса, вип. 9, 2006); «Онтология революции, або якої справжності нам прагнути. (Цінності громадського суспільства і моральний вибір: український досвід. – К., 2006); «Герменевтика Поля Рикера на пути к самопониманию: майор Ковалев в поисках идентичности» (Докса, 2007, вип. 10); «Этические учения Кароля Войтылы и Эдмунда Гуссерля о роли разума в обосновании нравственности» (Методологічні аспекти літературознавчого синтезу.– Одеса, 2008); «Седиментация смыслов в культуре та відповідальність пам'яті» (Філософська думка, 2009, № 1); «Картезианские размышления» (Энциклопедия эпистемологии и философии науки. – М., 2009); «Феноменология Эдмунда Гуссерля как строгая наука на пути к Богу и ловушки трансцендентализма» (Топос, 2009, № 2-3); «Феноменология и марксизм о природе философского знания» (Докса, 2008, вип. 12); «Эдит Штайн о томистских импликациях феноменологии Эдмунда Гуссерля. Предисловие к публикации статьи Э. Штайн “Что такое философия? Разговор Эдмунда Гуссерля и Фомы Аквинского”» (Докса, 2009, вип. 14); «Філософія вчить свободі...» (Інтерв'ю з Неллі Адольфівною Івановою-Георгієвською журналіста Ганни Городенцевої, Новий Акрополь, 26 червня 2010 р.); «Структурна реалізація в тексті діалогічного принципу

вितлумачення як універсальна передумова розуміння» (Докса, 2010, вип. 15); «О природе смеха, или Как это делается в Одессе» (Studia culturae: Альманах каф. культурології и Центра изучения культуры филос. ф-та СПб гос. ун-та, 2011, вып. 12); «Феноменологія як неконфесійний шлях до Бога» (Феноменологія і релігія'2009, К., 2010); «Інституційні та змістові засади зрушень у пострадянській гуманітаристиці: віхи та події. Опитування «Філософської думки» [круглий стіл] (Філософська думка, 2011, № 6); «Доля як іронія мрії. На прикладі ліній долі персонажів фільму “Вечір блазнів” Інгмара Бергмана» (Докса, 2012, № 17);

Цей вражаючий перелік різноманітних публікацій не має залишити в тіні те, що Неллі Іванова-Георгієвська була чудовим викладачем. Зустрічі з нею були незабутньою подією в духовному та інтелектуальному житті її численних учнів. У 2012 році вона отримала відзнаку Українського філософського фонду як «взірець глибоко компетентного, чесного й відданого справі викладача, що справив непересічний багаторічний інтелектуальний та моральний вплив на студентську молодь». У тексті «Відзнаки», підписаному головою фонду Сергієм Пролеєвим, підкреслено, що Неллі Іванової-Георгієвської також належить чільна роль в організації та розвитку одеської філософської спільноти. «Філософська думка» (2012, № 1) вже розповідала про Неллі Іванову-Георгієвську (Голубович І., Левченко В. «Філософія – танець на канаті...»).

Назвати розмову «Час і безсмертя» запропонували філософи з Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктор Андрій Богачов, і доктор Вахтанг Кебуладзе, засновники Українського феноменологічного товариства, у діяльності якого Н. Іванова-Георгієвська брала активну участь.

Відповідно до концептуального задуму, д.філос.н. **Андрій Богачов** розпочав зустріч з розгляду проблеми «**Медіального безсмертя**». Ані власна смерть, ані власне безсмертя не бувають предметом досвіду. Щодо них неможливе феноменологічне дослідження. Проте маємо досвід скінченності особистого земного життя. Це – переживання загроз, відчаю, жаху, старіння тощо. Багато розвинутих культур і релігій не мали гадки про посмертне життя людини. Видатний київський професор Ю. Кулаківський на початку ХХ ст. в роботі «Смерть і безсмертя в уявленнях давніх греків» показав, що в еллінському світі, насамперед за доби міст-полісів, розглядали тіньове існування мерців як, сказати б, несвідоме. Тобто вважали, що особа не живе без земного тіла. Насамперед Платон почав поширювати докази вічності душі, яка, мовляв, підлягає загробному судові та свідомо зазнає вічних страждань за неправедні вчинки. Ймовірно, філософська ідея вічності душі, яка потім стає надбанням християнської релігії, виникає через бажання

підсилити моральну відповідальність пересічної людини. Скажімо, відчуття даремності будь-яких, зокрема моральних, особистих досягнень – це тема Книги Еклезіяста.

Однак, моральний песимізм не був властивий грекам епохи полісного устрою, позаяк серед них побутувала думка про безсмертя імені. Згідно з нею, певне продовження існування після смерті є не даність, а заданість, життєва мета. Безсмертя – це заслуга деяких людей, героїв, яким удалось відрізнитися своїми непересічними діями та чеснотами, зрештою, успішно побудувати своє життя (зараз би сказали: успішно зреалізувати свою унікальність). Якщо вічність кожної особи давні греки пов'язували з теоретичним доказом існування позачасової царини, то ідею безсмертя вони звично пов'язували з практичною цариною, – це політика, загалом, вільна діяльність (зараз би сказали: творчість). Поняття полісної політики й моральної відповідальності в цьому аспекті нам допомагає зрозуміти праця Г. Арендт «Vita activa».

Можна згадати тут і про міркування щодо абсолютних нещастя, які, на думку греків, зокрема Аристотеля, часто спіткають людину, унеможливаючи її безсмертя. Мова йде про безсмертя як нескінченність існування, тобто стосунок особи до трьох складників «усього часу» – до минулого, теперішнього і майбутнього. Отже, людина не матиме безсмертя, якщо має погане походження, – якщо їй не пощастило: в минулому предки не створили для неї доброго родового імені. Зрештою, чимало греків і всі варвари – нещасні через погане походження. Непереборне нещастя теперішнього – це потворна зовнішність. Греки надто цінували красу як гармонію всіх сторін людського буття. Непереборне нещастя майбутнього – не мати свого генетичного продовження, потомства. Греки бачили зв'язок посмертного існування, людської слави, з генетично обґрунтованим, рідним, словом. Також абсолютним нещастям є для греків передчасна смерть. Тоді людина не встигає продовжити славу предків, набути славетності, відзначитися в пам'яті спільноти. Якщо грек не здобуває слави в царині свободи (політика, наука, спорт і війна), він фактично не «трансцендує» за межі власного життя – у майбутність, не має посередництва безсмертного логосу.

Трохи інше ставлення до медіального безсмертя знаходимо у «Фаусті» Гете. Поет зображає самореалізацію особистості на ґрунті новоевропейської цивілізації. Йдеться про «фаустівську людину». Вона зрозуміла примарність середньовічного самоздійснення в суто «умоглядному», усамітненому пізнанні та порятунку власної душі. Замість «духовної» самоізоляції з християнською перспективою особистої вічності ця людина обрала чуттєві радощі та упокорення зовнішньої природи. Отож спершу Фауст вірить лише

в найдовшу низку «гарних миттеостей», яку забезпечує особиста влада. Мають значення тільки земні почуття. Відтак постає нігілізм: немає безсмертя, немає моральної відповідальності. Натомість Гете в передсмертних думках Фауста висловлює «верх премудрощів земних»: є безсмертя в розумній колективній праці (це відмінне від логосу греків). Словом, безсмертя полягає в тому, що людина здатна продовжити своє існування лише як відбиток, як особистий відбиток у житті свого вільного народу.

Медіальність безсмертя означає, що – подібно цінностям цивілізації – наші особисті думки та дії, якщо вони унікальні й загально-значливі, продовжують існувати після нас, у майбутньому, тільки в думках і діях людей. Думки існують незалежно від їхнього автора лише в думках інших, тобто поміж людей. Учинки – коли це важливі моральні або політичні дії – медіально існують як взірці та наслідки в бутті людської спільноти, як її живе минуле. Також продовжують самостійне існування особисті експресивні вияви. Вони існують в почуттях людей, в естетичному сприйнятті тут і тепер (мистецтво).

Особистість – це насамперед єдність трьох згаданих елементів: вчинки (минуле), естетичні вияви (теперішнє), думки (майбутнє). Відповідно, у контексті медіального безсмертя можемо говорити про різну інтенсивності буття особистості, у залежності від яскравості та повноти згаданої єдності особи. Це ідея тотожності особистості як автентичність-унікальність її буття, що завіряється тільки перебуванням поміж людей, через їхнє актуальне визнання цієї тотожності певної особистості.

Однак, така ідея медіального безсмертя, породжена фастівською культурою Заходу, сьогодні виявляє елітарність і нездійсненність для загалу. Коли у вільному світі людина трансцендує власне життя лише за умови, що воно справді сягає унікальності в думках, діях і виразах, то ми повсюдно зауважуємо, так би мовити, «терор унікальності». Більшість людей відчуває фрустрацію від того, що вони не здатні бути унікальними та мати помітне, вагоме, «пам'ятне» існування. Тому зараз дедалі більше вірять, що справді існує тільки те, що існує на екрані. Чимало людей нині повірили в ідею digital безсмертя. Вони прагнуть зробити кожен свій крок і життєвий прояв помітним через відео в Інтернеті, через фотографію і аудіозапис, через цифру. Це ніби якась маленька надія на безсмертя в Інтернеті, – хоч би для найближчих нащадків, друзів і родичів.

Ми згадуємо про новаторські ідеї, зразкову викладацьку діяльність і мистецтвознавчі розвідки Неллі Іванової-Георгієвської з абсолютно певним розумінням, що цей видатний одеський філософ зараз є живий у тому великому сенсі, який відкрито в історії всієї нашої цивілізації, починаючи від давніх греків, що колись заснували це місто – Одесу.

Д. філос.н. **Вахтанг Кебуладзе** розгорнув подальше обговорення темою «Мандрівка крізь час». Він підкреслив, що пам'ять про Неллі Іванову-Георгієвську – це сумна радість і коли ми сьогодні обрали для розмови саме такі важливі філософські сюжети, це співпадає з тим, як сама Неллі Адольфівна хотіла би, щоб ми говорили про неї, зустрічаючись, обговорюючи у колі друзів найголовніше, зв'язуючи нашу думку з її думкою, це спосіб сказати про неї. І щоб ця зустріч не була лише формою вічливості, а подією, яка має сенс, філософський сенс. Тому і була обрана тема «Час та безсмертя». Коли ми говоримо про мандрівку скрізь час, перше, що спадає на думку, це фантастичний роман Герберта Уелса «Машина часу». Проте сьогодні ми згадаємо цей образ у дещо іншому контексті. Наше минуле це не просто нагромадження якихось фактів, це і є оповідка, наша історія – це «story», оповідання про наше минуле, те, що ми розповідаємо про наше минуле «тут- і-тепер» і є наше минуле. І коли ми сьогодні зібралися і говоримо про Неллі, то наша розмова створює наше уявлення про минуле і про важливість того, що в цьому минулому вона була і залишається для нас у нашому теперішньому. Але ми згадуємо наше минуле задля того, щоб воно залишилося в майбутньому. А наше теперішнє важить для нас настільки, наскільки багато в ньому є минулого, наших споминів про нього. Відлунням цього є слова Еліота: поетом після 25-ті років може бути лише той, хто має відчуття традиції. Додамо - не лише поетом, проте філософом, письменником, взагалі людиною культури. До 25-ті років людина намагається щось робити, складати вірші, пісні, писати картини, вчинювати героїчні вчинки. Але після 25-ті років можна плідно продовжувати все це лише з відчуттям потужної традиції, з розумінням того, відчувають те, що є майбуття. Згадаємо думку сучасного мислителя Ульриха Гумбрехта, який говорив про те, що наше відчуття часу докорінно змінилося сьогодні. Раніше час уявлявся як щось тривале, розтягнуте, наше минуле було чимось віддаленим, наше майбутнє десь маярило попереду. Зрештою сучасний час є дуже стислим. Тут же присутнє безпосереднє минуле, майбутнє відчувається як можлива близька катастрофа. Сьогодні з огляду на діджитальність наше минуле завжди поряд, у вигляді фото архіву, відеофайлі, достатньо лише натиснути на кнопку. Але це насправду те минуле, з яким ми хочемо жити? Будь-яку мандрівку крізь час, чи то літературну, фантастичну, історичну чи то філософську, ми все одно здійснюємо з нашого теперішнього, воно – специфічна кабінка машини часу. Зрештою є лише теперішнє – теперішнє минулого, теперішнє теперішнього, теперішнє майбутнього. І якщо ми говоримо сьогодні про Н. Іванову-Георгієвську, то вона з нами зараз. А сама наша можливість подорожувати крізь час вона і забезпечує на наше теперішнє, можливість актуальності зустрічі з тими,

кого вже з нами немає.

Професор **Олександр Кирилюк** (Одеський філіал ЦГО НАН України) у своєму виступі «**Реальність нереального та нереальність реального**» сказав, що є люди, які «завжди з нами» як «Moveable Feast», свято, котре завжди з тобою. І це не просто пам'ять, адже ми пам'ятаємо багатьох з тих, хто пішли від нас, і пам'ятаємо, буває, по-різному. Як правило, це – фіксований образ, передусім – обличчя людини, згадки про зустрічі з нею, розмови, справи та слова. І дуже рідко буває так, щоб ця людина залишилася в нас не просто як особистість у всіх її, поганих або хороших, проявах, а як цілий Всесвіт. Якщо говорити про Неллі Адольфівну Іванову-Георгіївську, то саме так, як неосяжний вічний Світ, вона завжди з нами. Світ, збудований нею самою, але не стільки, і далеко не тільки для себе – але й для нас. Світ, який вона щедро і безкорисливо подарувала нам. Тому, очевидно неправий був Гете, який стверджував, що під кожною могильною плитою лежить цілий Всесвіт. Трапляється, що цей Світ не вмирає разом з людиною, а продовжує своє живе життя у нас з вами.

Дуже влучно і точно про цей Світ сказала Наталя Данюкова, учениця і молодший друг Неллі Адольфівни: «Попереду, а тепер вже позаду, було багато чого. Звичайного і пронизливого, високого і низького, прагматичного і самовідданого, прогресивного та обскурантного, ніжного і жорстокого, фантастичного і рутинного, брехливого і правдивого...»

Пройшло життя, дуже велика його частина. Багато друзів, приятелів, близьких чоловіків і жінок спочатку увійшли у моє життя, а потім зникли з нього. Хтось пішов непомітно, когось видалила я, з кимось посварилися, з кимось возз'єдналися. Процес.

Неля була завжди. Вона була необхідною особисто мені для виправдання мого існування, для порівняння “моїх істин” з її істинами, для самої жорсткої цензури моїх думок та почуттів, яку я відчайдушно спростовувала, але, як спрагла, вбирала знову і знову усі ці довгі роки спілкування з нею. Ми часто пікірувалися, але ніколи не розсварювалися до кінця. Неля була старше, у неї був авторитет, і, потім, я завжди, з самого дитинства, боялася втратити її.

Я вмовляла її їхати лікувати хворобу в Ізраїль. Це було можливо. Але вона не поїхала.

Одного разу, обговорюючи зі мною зовсім інший предмет, не хворобу, Неля сказала: “Вони не дочекаються, щоб я поїхала звідси ...”. Тоді визначення “вони” було цілком конкретним і вказувало на всіх, хто робив владу і безлад у нашій країні. Тепер, після Нелліної смерті, у розмові з її колишнім чоловіком, але й донинішнім її вірним другом, Сашком Івановим, ми знову торкнулися цієї теми – Нелліного небажання “капітулювати”, піти з місця дії її особистої життєвої драми. Під драмою я зараз маю на увазі фавулу –

дійових осіб, час і обставини.

Саме це – своє оточення, зв'язки, впливи, атмосферу, своє буття, Неллі не бажала залишати, усвідомлюючи відповідальність за своє місце народження, розуміючи, що повинна відстояти цю службу до кінця. “Вони не дочекаються” було сказано тоді глибоко і пронизливо, і, напевно, не по відношенню до конкретних людей або подій. У Неллі були інші опоненти, більш дужчі – брехня, лицемірство, зрада, профанація, кон'юнктура ... Самою своєю присутністю вона демонструвала те, що називається призначенням, саме поруч з нею ці “демони брехні” перетворювалися на ніщо, відступали.

Відступали тому, що не відступала вона, не здавалася, не хандрила, була лаконічна і смиренна.

У ніч напередодні її похорону я почула голос, Неллін голос: “Наташа, ти тепер сама”, і відчула щось схоже на свій давній дитячий відчай, коли я боялася її втратити, і страшний дорослий біль, тому, що тепер ця втрата була вже не вигаданою, і більше немає кому допомагати мені тримати мій небосхил».

Ось так Універсум Неллі підтримував небесні склепіння кожного з нас, хто знав її і з ким вона мала різного ступеня дружні стосунки.

Світ, як певної комунікативної спільноти, так і кожної окремої людини є, як відомо, проекцією людиновимірних смислів на об'єктивну реальність. У світі Неллі Адольфівна ці смисли відповідали найвищим критеріям чесності перед самою собою. Ймовірно, саме з цієї причини у нас, її друзів, залишилася не просто добра пам'ять про неї, від неї у цьому світі залишився ще той її живий, і до цього дня актуальний і активний вплив на весь наш внутрішній світ та на світосприйняття в цілому, котрий, зрештою, вимагає від нас бути перед собою такими ж чесними, як і Неллі.

Проти згаданих вище «опонентів» – брехні, лицемірства, зради, профанації, кон'юнктури вона боролася, можна сказати, професійно, як глибокий і вдумливий філософ, що бачить саму суть проблеми. Принаймні, не так легко знайти прикладів настільки органічного застосування філософії, у тому числі і феноменології, блискучим знавцем якої вона була, для вирішення, здавалося б, досить далеких від філософських сфер проблем.

Та обставина, що наш світ, будучи чуттєво-надчуттєвим, має, по суті, знакову природу, криє в собі небезпеку виникнення таких знакових систем, які не мають ніяких референтів, в результаті чого виникає світ, цілком збудований на брехні і обмані. Для Неллі сама можливість існування такого понівеченого брехнею світу була нестерпною.

Наводячи в одній зі своїх статей положення Жака Бодрійяра про те, що спустошені форми, які осідають в культурі, продовжують створювати

смісли, залишаючись при цьому самодостатньою системою, яка, однак, не виводить нас до реального референту, Неллі Адольфівна прямо вказала, що у даному випадку ми маємо справу з такою реальністю, яка, по суті, реальністю не є. Гостро переживаючи викривлену інтерпретацію подій Другої світової війни у цинічному кон'юнктурному ключі для протягування неоімперських амбіцій при повному забутті та ігноруванні реальної ролі і неймовірних страждань тих, хто виніс на своїх плечах всі її тяготи (а для неї це була рідна людина, її дід), Неллі Адольфівна цій *нереальній реальності* протиставила ту *реальну нереальність*, якою вона жила і яку глибоко розуміла.

З цієї точки зору, що може бути примарнішим за театральну виставу? Що залишається після того, коли за фінальним актом опускається завіса? Як можна зафіксувати у статистиці багатозначний хореографічний рух і мінливий малюнок танцю, котрі, як вогонь, постійно виникають та постійно зникають, знаходячись у становленні? Хіба не виглядають несправжніми, нереальними бутафорські сценічні декорації і невже не умовні акторські костюми? Але саме такою реальністю Неллі жила, і жила у повноті її сприйняття як реальності більш значущої та автентичної, ніж всі оманливі світи «знеосмислених» надуманих й порожніх форм і, головне, як реальності більш істинної. Читаючи надзвичайно популярний, але не популяризаторський, а професійно-філософський курс з філософії танцю, створивши Центр з його вивчення, консультуючи театральних працівників, рецензуючи і ануючи спектаклі, не пропускаючи жодної прем'єри навіть при звичайному для стану її здоров'я поганому самопочутті, Неллі Адольфівна переживала у цих культурних явищах очевидне оявлення та актуалізацію тих високодуховних смислів, які були не просто близькими для неї, а які від початку лежали в основі її особистісного Світу, бо, як вона сама відмічала в одному своїх листів мені, «культура і є тим Світом, де живуть смисли».

Неллі була переконана, що структурна реалізація принципу тлумачення тексту є універсальним механізмом створення смислів. Кристалізація цих смислів, як вона вважає, визначається розумінням всієї складності процесів їх культурного засвоєння, описаних феноменологією, з урахуванням небезпеки седиментації тих з них, які вже втратили своє змістовне обґрунтування і пояснення. Все це поміщає людину у ситуацію високої моральної відповідальності перед собою та іншими людьми і, головне, перед Істиною. Іншими словами, вказаний *реальний нереальний Світ* – це не тільки світ *Краси*, але ще і світ *Істини*.

Розглядаючи реальність, яка виникає під час театральної гри, оперного або балетного спектаклю, Неллі стверджує, що, стикаючись завдяки грі з різними можливостями своїх життєвих форм, людина у кінцевому рахунку

наштовхується на те, що є граничними підставами її існування, у першу чергу – з Безсмертям. Зрештою, світ, що конститується завдяки його сценічному втіленню, не становить собою емпіричний світ життя людини, але стає все ж таки світом *реальним*. Це відбувається завдяки тому, що даний світ розкриває *істинність буття* як такого. Саме через відчуття причетності до істини вічного буття, що відкривається завдяки уявній театральній грі, глядачі зачаровуються спектаклем – зауважує Неллі Адольфівна.

Іншими словами, «ілюзорний» світ театального дійства виступає у даному випадку значно більшою «реальністю» смислових горизонтів людського буття, ніж взята поза людиною «онтологія» чистих сутностей. Академік В. Шинкарук писав, що в світі індивідуального людського буття визначальними є не його матеріально-природні, а духовні, соціокультурні підстави. З цією думкою Неллі Адольфівна, думається, без застережень погодилася б, але іншу думку Володимира Іларіоновича вона могла б і не прийняти. Він вважав, правда, стосовно гегелівської філософії, що Абсолютна ідея не тільки «безплотна, она еще и бесплодна».

Але хіба не є реальним «плодом» сценічних образів, породжуваних тим, що є сутністю Ідеї взагалі – єдністю поняття та дії, у даному випадку – театального дійства, відтворені завдяки її нетлінності Істина, Краса і Безсмертя? Саме вони визначають Світ Неллі Адольфівни, утворюючи, як зазначала сама філософ, його «граничні підстави». Ось у цьому сенсі, а не просто у пам'яті тих, хто її знав, вона продовжує жити через «власнорозумно» і «власнодушевно» створений вічний «мыр» (Г. Сковорода) істинних, прекрасних та безсмертних ідей. Очевидно, це коло питань настільки органічно пов'язане з Неллі Адольфівною, що назва даного засідання «Одеської гуманітарної традиції», присвячене її пам'яті – «Час і безсмертя», окреслилася начебто сама собою. Є різні форми трансцендування людини у світ як способу здобуття безсмертя через вихід за індивідуально-тілесні межі, але з усіх них Неллі стягла собі чи не найбуттєвіше, перетворившись поза своїм тілесним еством на ціннісні ідеальні ейдоси, що продукують визначальні параметри реальних життєвих світів та установчих вчинків тих людей, кого вона щиро любила і хто продовжує любити її.

Професор **Сергій Шевцов** (філософський факультет ОНУ імені І. І. Мечникова) запропонував до уваги присутніх тему: «**Життєвий світ Неллі Іванової-Георгієвської: любов до феноменології та феноменологія любові**». За тридцять років знайомства образ людини втрачає випадкові риси, відстоюється, набуває сутнісної стійкості замість мерехтливої строкатості. Деталі зберігаються в пам'яті, але вони більше не створюють

образ, швидше – тягнуться за ним, як хвіст за повітряним змієм. Мені видається, що особливою рисою Неллі Іванової-Георгіївської або просто «Неллі», була пристрасність. Так треба було б сказати, проте вона не була палкою, я не знав за нею пристрастей, вона просто любила. Не пам'ятаю випадку, щоб вона про щось говорила байдуже. Тільки останнім часом, в період хвороби, іноді, під час прогулянок, вона відчужено розповідала про процедури лікування, але, думаю, це від втоми. Навіть лікувалася вона з азартом, хоча «азартної» у звичайному розумінні вона не була, але захоплено відзивалася про лікарів, про те, хто її відвідував, про домашні справи. Я не пам'ятаю жодного її спокійного або ділового листа, хоча, звичайно, вони були, і не пригадаю жодної її доповіді чи повідомлення, в якому б вона не була присутня вся цілком. Вона весь час любила, і завжди готова була обговорювати улюблених нею авторів, артистів, режисерів, хореографів, художників. Захоплені нею учні постійно перебували десь навколо неї або були присутні в її оповіданнях, вони беззастанно щось вивчали або розбирали разом, вона турбувалася про те, де дістати для них якісь посібники чи матеріали. Це була любов зі знаком плюс і зі знаком мінус. Вона не ненавиділа, але відкрито і з усією характерною для неї виразністю демонструвала негативну любов до тих, у кого знаходила брехню, непорядність, нечесність.

У філософії її любов'ю була феноменологія, любов'ю, можливо, не головною, але дуже стійкою – як і балет, музика та живопис (і скрізь були свої предмети – проте предмети не «пристрасті», але усталеної і повної любові). Мені іноді здавалося, що вона виробляє любов як машина. Це так далеко від феноменології, але в ній це поєднувалося. Можна сказати, що Неллі сама була феноменологією любові.

Після виходу перекладу гуссерлівської «Кризи» вона попросила дати їй цю книгу на кілька днів. Я висловив сумнів щодо терміну: мені здавалося, що така книга потребує для читання мінімум місяць часу (насправді мені, як виявилось, знадобилося ще більше). – Я можу її прочитати, якщо треба, і за один день – відповіла вона серйозно (в тому сенсі, що це не жарт), але доведеться все закинути. Через три дні вона повернула книгу. Я запропонував їй потримати книгу ще кілька днів. – Ні, – здивувалася вона, навіщо? я все спокійно прочитала, все зрозуміла. І пізніше я зміг переконатися, що це дійсно було так.

У зв'язку з даним епізодом спілкування з Неллі хотілося б навести деякі наступні міркування. Феноменологія Е. Гуссерля розпочалася як прагнення до дескриптивного дослідження процесів, в яких постають сутності чистої логіки (Г. Шпигельберг). Це потягнуло за собою цілу проблем, у результаті спроб вирішення яких Е. Гуссерль ввів поняття «життєвого світу» (Lebenswelt), але детально розкрити його, а тим більше – повною мірою

використати у своїх розвідках, не встиг. Проте навіть введення цього поняття не змінило ані загальної феноменологічної установки, ані образу самої феноменології. Феноменологія й досі зберігає образ свого творця: вона залишається безпристрасною, скрупульозною і точною, і це є запорукою її об'єктивності і повноти.

Але як бути у тому випадку, коли конституювання світу відбувається за участю сильної емоції, наприклад, любові? Феноменологічна редукція або навіть «самовиключення феноменолога» (§ 64 «Ідей») тут цілком імплементуються, але при цьому вони залишаються безплідними. Феноменолог, котрий любить, тут має зайняти принципово нейтральну, так би мовити, «дистильовану» позицію по відношенню до самого себе. Залишимо поки поза розглядом питання, чи можливо це в принципі. Важливіше з'ясувати, чи буде така позиція ефективною?

Принцип всіх принципів «Ідей» за таких обставин зберігає свою силу: «Будь-яке споглядання, що дається з самого першоджерела, є правовим джерелом пізнання, і все, що пропонується нам “в інтуїції” з самого першоджерела (так би мовити, у своїй справжній живій дійсності), потрібно приймати таким, яким воно себе дає, але тільки у тих рамках, в яких воно себе дає» (§ 24 «Ідей»).

Здається, якщо йдеться про любов, то неминуче виникає питання, де можуть бути «рамки» такої любові. Це питання, по суті, розпадається на декілька інших запитів. Чи відноситься любов як емоція тільки до ноєзису, чи вона може бути складовим елементом самої ноєми або навіть її ядром? Дійсно, за Гуссерлем, якщо любов відноситься до ноєзису, вона вже певною мірою має мати відношення до ноєми, хоча і не до її ядра. Але чи стосується любов ноєзису? Якби нам навіть вдалося любов, котру ми визнали б як дещо таке, що конститує механізм пізнання, розчленувати на складові елементи, структури і механізми, чи змогли б ми за таких умов дістатися до її джерела, до її власної ноєми? І чи залишалась би вона у цьому випадку все ще любов'ю?

Такий самий принцип було виявлено у логіці А. Тарським в якості семантичного критерію істини. Ми можемо стверджувати істинність будь-якого висловлювання, перебуваючи по відношенню до нього у певній позиції, але правомірність чи істинність самої цієї нашої позиції у цьому критерії ніяк не може бути порушена. Те ж ми бачимо і у випадку любові, взятої як конституюючий принцип: ми можемо виділити її критерії, залишаючись безпристрасними (об'єктивними), але у цьому випадку ми виявляємося нездатними вказати на джерело механізму конституювання. Іншими словами, якщо ж ми у всіх своїх феноменологічних процедурах зберігаємо емоцію, ми руйнуємо об'єктивність і точність, але неясно, чи

здатні ми шляхом такої жертви виділити задіяні в процесі конституювання інституції.

Дана ситуація подібна до поміченого М. Л. Гаспаровим характеру філологічної роботи. Коли я говорю, що це – чотиристопний ямб, то я виступаю як дослідник-філолог, коли ж я стверджую, що цей вірш чудовий – то тоді я перестаю бути дослідником і сам стаю предметом дослідження. Тобто, у філолога за визначенням сутності його дослідження немає права на голос смаку, йому необхідно показати, як текст побудовано, з яких тонких елементів і яким складним чином він організований тощо. При цьому його робота навіть близько не наближається до самого процесу творчості автора, вона має справу тільки з вихідним матеріалом і кінцевою конструкцією.

Якщо любов – це творчий акт, то її дослідник з позиції феноменології, здійснюючи всі процеси очищення, виявляється позбавленим навіть можливості наблизитися до розуміння процесу конституювання, він може мати справу виключно з результатом. Виявлені їм елементи, механізми і інструменти конституювання будуть позбавлені діяльного початку, тобто, по суті, найсуттєвішого в процесі – його рушійної складової.

Ніяким введенням додаткових понять цей стан справ виправити не можна – від онтології немає безпосереднього переходу до етики, хоча безсумнівно, що у реальному навколишньому світі цей зв'язок існує. У даній обставині проявляється неспівпадіння устрою світу і устрою нашого пізнання. Навіть розклавши текст на окремі звуки або букви (їх елементи) і встановивши всі наявні між ними зв'язки, реконструювавши всі можливі смисли, породжувані цими поєднаннями, ми ніколи не зможемо знайти можливість для здійснення хоча б першого кроку в напрямку розуміння того факту, чому цей текст змусив читача плакати або сміятися. А не враховувати це – означає перекреслити і принцип всіх принципів, і саме прагнення до об'єктивності і точності. Дескрипція категорій чистої логіки здатна описати світ, але не здатна надати навіть найпростішого його розуміння.

Засновник «Одеської гуманітарної традиції» професор **Олексій Роджеро** (каф. філософії і гуманітарних наук Одеської національна музична академія імені А. В. Нежданової) назвав свій виступ «**Пам'яті філософа та пам'яті філософа**». Розмова, що присвячена пам'яті філософа, може бути переведена у розмову про саму пам'ять, в деякій *metonymy*, про те, як сам філософ розуміє свої витоки і свою генеалогію. Мені здається, що генеалогія філософа визначається двома моментами.

Перший – це та культурна традиція, в якій він формується. (Іноді вона свідомо обирається, іноді ж приймається як певна даність, яка не залежить від самої людини, – те, що визначається історичною епохою, культурним

оточенням, обставинами життя.) З іншого боку – це свідомий самостійний вибір: кого ти сам обираєш для себе в якості зразка. І може бути, трохи інший, особливий, випадок, який в цілому теж передбачає активне особистісне ставлення: кого з тих людей, які зустрілися тобі на шляху, ти визнаєш своїм учителем. Скажімо, щодо Канта ми знаємо, що його філософська освіта і становлення проходило в традиції вольфівсько-лейбніцевської філософії, знаємо, з його слів, про вплив, який він зазнав з боку Юма і Руссо. Але коли Кант був студентом в кенігсберзькому університеті, філософію йому викладав професор Мартін Кнутцен, який не мав великої популярності, але розмови з яким з різних питань наукового і філософського пізнання мали важливе значення для формування мислення Канта, і, можливо, саме його слід вважати Кантовим учителем, що ввів його до храму філософії.

Ще така цікава річ. Один мій російський знайомий і колега у 90-х роках був на стажуванні в Англії (щойно наступила нова епоха, коли можна було виїжджати і вільно спілкуватися.) І він розповідав мені, що там його познайомили з одним професором, якого представили як учня Локка. Мій колега з цим професором згодом спілкувався, розмовляв, але ніяких локковських ідей в його судженнях не проглядалось. І ось, через якийсь час, він виразив здивування з цього приводу, висловивши його тим, хто представляв цього вченого як учня Локка. І почув у відповідь: так, він, дійсно, учень Локка, оскільки його вчитель вчився у професора, який, в свою чергу, вчився у іншого професора, а той професор навчався у свого професора і так далі, і останній з них був безпосереднім учнем у самого Локка. Тому він і є учнем Локка! Але чи робить такого роду зустріч з людини філософа? Мені здається, що це просто якесь просування людини в філософію і не обов'язково в філософію, а й в будь-яку іншу науку або взагалі в сферу культурної творчості й професійної діяльності.

А ось якщо говорити про філософію досить продуману, пережиту і таку, яка містить власні погляди і переконання того чи іншого серйозного і справжнього філософа – і тут я переходжу до другого моменту генеалогії філософа, – то мені здається, що тут необхідно, щоб обов'язково зустрілися (перетнулися, схрестилися), як мінімум, дві якісь інтелектуальні традиції або дві якісь концептуальні мови. Вони зазвичай розведені в часі, одна передує іншій, а інша потім, так би мовити, накладається на першу. І ось це взаємне відображення двох мов, що втілюють різні концептуальні структури, породжує нові філософські конструкції і концепти. Наприклад, для Маркса спочатку була гегелівська філософія, в традиції якої він формувалася і виріс. Це перша, так би мовити, «рідна» його філософська мова, яку він раніш всього засвоїв. Але згодом на це наклалася філософія Фейєрбаха, яка

похитнула бастиони гегелівського ідеалізму. І ось взаємовідношення, взаємовідображення, «гра» цих двох концептуальних мов, концептуальних систем породило якийсь новий ефект, що ним і стала Марксова філософія. Цікаве одне зауваження, що ми знаходимо у Фрейда. Він каже, що для того, щоб утворився якийсь несвідомий комплекс, необхідно, щоб мали місце дві травми в історії життя людини. Взагалі кажучи, може бути, що і однієї травми виявляється досить, але, як правило, необхідно все ж таки, щоб було повторення. І ось при накладанні цих двох травмуючих подій виникає якийсь особливий ефект, який і представляє собою виникнення цього несвідомого (підсвідомого) комплексу. Тому я і кажу, що для формування оригінального філософського вчення необхідно поєднання двох мов. Скажімо, у К'єркегора це була мова християнської протестантської теології (особливо мова старозавітного мислення і культури), але потім на неї була накладена мова гегелівської філософії; хоча і в особливій формі – формі конфронтації з основними гегелівськими тезами, – але все ж таки відбулося запозичення проблематики і концептів гегелівської філософії. І з цієї точки зору, розгляд такого феномену історії античної думки, як сократівська іронія (цьому питанню і Гегель приділяв достатньо уваги), стало для К'єркегора тією другою мовою, яка сприяла народженню його власної філософської концепції. Її, я думаю, в повному розумінні і екзистенціалізмом назвати не можна: це щось одночасно і багато більше, ніж те, що потім стало називатися екзистенціалізмом, а в чомусь, мабуть, і менше, ніж екзистенціалістська філософія.

Ще один цікавий випадок, що стосується учительства. Відомо, що після другої світової війни Гайдеггер опинився у досить складній ситуації: і особистісній, і професійній, і політичній. Він піддавався сильній критиці, не завжди справедливій, у зв'язку з нацистським періодом своєї діяльності. І тут серед його критиків досить особливо виділився Теодор Адорно, деякі звинувачення якого, спрямовані на адресу Гайдеггера, не були справедливими і просто суперечили відомим фактам. І багато хто запитував Гайдеггера: чому він не відповідає Адорно? (А у Гайдеггера ж були аргументи, щоб захистити себе від несправедливих звинувачень, які просто спотворювали факти.) Але на це Гайдеггер відповідав так: а що я буду з ним сперечатися? хто він такий? хто його вчитель? Його ж вчитель – професор Корнеліус (який був автором відомого, але мало оригінального підручника з філософії)! І якщо ця людина – учитель, то що ж тоді являє собою його учень? З такою людиною не має сенсу розмовляти і полемізувати. – Я не знаю, кого Гайдеггер зводив у свої власні вчителі. Можливо Гуссерля, який, за власним відомим визнанням Гайдеггера, «вставив йому очі»? А, може бути, Ріккєрта, під керівництвом якого він писав свою дисертацію і який

напевно був більш визначною фігурою, ніж Корнеліус?

Після цих загальних зауважень я хотів би перейти до розмови про Неллі Адольфівну, щоб якось представити її філософську генеалогію. Я не буду зараз говорити про тих вчителів, яких вона сама обирала для себе, чи то завдяки долі, чи то якось ще інакше. Те, що тут Віктор Леонідович Левченко сказав про її визнання своєї ролі, – можливо це і було, але сам я від неї ніколи цього не чув. Її ставлення до М. Мамардашвілі, про яке тут говорила Олена Адольфівна Золотарьова, взагалі-то не було однаковим, воно змінювалося, як і змінювалася вона сама. Але безсумнівно, що для неї робочою мовою була мова, що сформувалась в лоні феноменологічної традиції. Не думаю, що це була перша її мова. Пригадую таке. У 80-х роках я читав курс історії філософії на романо-германському факультеті Одеського університету імені І.І. Мечникова. (Я зараз точно вже не пам'ятаю, в якому саме році; потім ми з нею згадували, коли ж ми в перший раз зустрілися і познайомилися.) Неллі Адольфівні доручили вести семінарські заняття, і вона підійшла до мене як до лектора для узгодження матеріалу, який слід обрати для вивчення на семінарських заняттях. І ми з нею якось дуже легко, швидко і взагалі-то незалежно один від одного, вирішили, що оскільки навчальних годин бракувало, то треба звернутися до кантівського філософського вчення, до «Критик». Після цього ми з нею зустрілися вже на семінарі з герменевтики, який з початку 90-их років став регулярно працювати на кафедрі філософії в Одеській консерваторії (пізніше – музичній академії). Організаторами та керівниками цього семінару стали завідувач кафедри історії музики Георгій Миколайович Вірановський і я. Через кілька років на основі семінару було організовано науково-просвітницьке товариство «Одеська гуманітарна традиція» (її засновниками були три людини: Георгій Миколайович Вірановський, Неллі Адольфівна Іванова і я). Так ось, важливо відзначити, що першою масштабною культурною акцією, з якої починало це суспільство, стала підготовка і проведення триденного науково-освітнього семінару з філософії Канта (ми назвали це – «Кантівська школа-1999» (Kant Shule-99)). Я вважаю, що це, дійсно, була якщо не найвдаліша наша спільна робота, то одна з найвдаліших. І ось, виходячи з цього, я можу припустити, що для Неллі Іванової початковою мовою в зазначеному мною вище сенсі стала кантівська філософія – може бути, не в сенсі чисто понятійному, термінологічному, а в сенсі проблемно-теоретичному, а також морально-ціннісному. (Адже мова філософії – це ж не термінологія тільки, це ж і теми, і проблеми, а також схеми міркування, способи аргументації та, не в останню чергу, моральні зразки і критерії.) Тому я і припускаю, що для неї кантівська філософія була в якомусь сенсі першою такою серйозною мовою (якщо, звичайно, не говорити про ту

офіційну філософську традицію, яка панувала в радянські часи і з якою всі повинні були бути знайомими). І тоді вже поява другої мови – це феноменологія, яка здійснює певний відхід від кантівської мови (мова, як я вже говорив, вживається мною тут в розширеному значенні), але в той же час, можливо, пропонує і певне збагачення цієї мови. Втім, це можна сформулювати як окрему проблему: чи дійсно мова феноменології є розширенням мови кантівської філософії або ж в цьому русі щось було також і втрачено.

Олена Золотарьова, сестра філософа, ст. викладач Одеського інституту Міжнародної Академії управління персоналом, зупинилась на роздумах про **вплив на Неллі Адольфівну творчості М. Чюрльоніса та М. Пруста**. Ще за часів юності, приєднавшись до клубу при Одеському художньому музеї «Колір, Музика, Слово», де молодь залучалась до спадщини литовського генія, Неллі поринула у творчість М. Чюрльоніса, придбала альбоми репродукцій його картин, платівки із записами його музичних творів, організувала чудові домашні спектаклі, присвячені його творчості. З виконавцями ролі М. Чюрльоніса, серед яких були її студенти, Неллі довго репетирувала, пояснюючі їм свою концепцію особистості митця, подібно до того, як вона потім, через роки, буде обговорювати в Одеському театрі опери та балету, де її приймали як свою, «рідну» людину, ключові смислові моменти хореографічних партій з їхньою виконавицею, балериною Валентиною Гришуковою, або оперних ролей – з солістом опери Костянтином Андреевим. Сценарій домашньої вистави був написаний повністю нею, на імprovізованій сцені звучала музика і вірші Чюрльоніса, дія відбувалася на тлі репродукцій його картин, і це було воістину геніально. Неллі найбільше любила його живописні роботи, пов'язані з питаннями вічності і нескінченності, що робить тему нашої сьогоднішньої зустрічі цілком відповідною нелліним смисложиттєвим установкам. Серед живописних творів М. Чюрльоніса вона особливо виділяла картини «Сонце входить в знак Стрільця», «Казка про королів», «Спокій», цикл «Створення світу», серед поетичних шедеврів – «Псалом», твір про вічність життєвого шляху і нелегкий пошук істини, а серед музичних – його симфонічну поему «Море».

І якщо творчість М. Чюрльоніса була для Неллі Адольфівни віддушиною, емоційним орієнтиром, основою її сприйняття єдності кольору, музики, слова і руху у вічності часу і нескінченності простору, то філософія творів Марселя Пруста навчила її розуміти життя – як єдність минулого, теперішнього та майбутнього – і не боятися смерті. Особливу роль у цьому відіграв епохальний цикл письменника з семи романів «У пошуках втраченого часу». Його вплив на Неллі Адольфівну було таким значним, що в одній із соціальних мереж вона обрала собі псевдонім «Марселіна

Пруст».

В останньому, сьомому томі «Віднайдений час», Неллі Іванова-Георгієвська зробила на полях дві позначки олівцем. Там, де мова йде про те, що навіть у збоченнях Де Шарлюса людська природа видає потребу у вірі за прагнення до істини, вона написала «пересиченість». А на сторінках, де хворий Пруст усвідомлює себе позачасовою істотою, згадавши смак маленької мадленки, з'їденої багато років тому, в іншому місті, після чого тривога з приводу смерті миттєво відпустила його в цю хвилину, що звільнило його від влади часу, Неллі на полях пише: «Сутнісне бачення як набуття часу». Для неї тут, смертельно хворої, як і для М. Пруста перед кінчиною, відкриття феномену «знайденого часу» як позачасовості примирило душевний розпач з чудовим відчуттям життя, коли можна не боятися смерті.

Таким чином, безсумнівно, що філософія творчості двох великих особистостей – М. Чюрльоніса і М. Пруста з юності і до останнього подиху мала неабиякий вплив на життя і світовідчуття людини і вченого – Неллі Адольфівни Іванової-Георгієвської, яка чималу увагу приділила проблемам взаємодії розуму і віри, пошуку істини, праведності і гріховності.

Після виступів відбулося **обговорення доповідей**, колеги та друзі ділилися спогадами про видатну особистість. Неллі, при всіх своїх непересічних талантах та здібностях, не була «сухим», «академічним вченим». Її живо цікавило все – від політичних подій до буденних явищ. Вона була не простою у спілкуванні, і дружні стосунки з деякими людьми закінчувались безповоротними розривами відносин, якщо хтось переступив межу, за яку, за переконаннями Неллі Адольфівни, переступати було не можна. Можливо, не в усьому її правота була бездоганною, але це була її правота, на захисті якої вона твердо стояла. Не в останню чергу це стосувалося патріотичних почуттів, яких Неллі щиро плекала, бо її любов до України була частиною її життєвих основ. Поряд з цим не можна не віддати шану її прагненню жити, «виносячи за дужки» постійну, неминуче нависаючу загрозу її життю від численних тілесних хвороб (вона страждала на такі хронічні недуги, схеми лікування яких іноді були взаємно несумісними – хіміотерапію часто відкладали через загострення вірусного гепатиту). Розпочинаючи ранок з пиття неймовірної кількості пігулок вона, попри лікарські приписи, виснажуючись, тим не менш продовжувала викладацьку роботу, читання публічних лекцій, написання статей, відвідування театру, адже пропустити театральну прем'єру для неї було просто немислимо.

Наприкінці огляду слід сказати, що наукове товариство «Одеська гуманітарна традиція», Культурна асоціація «Новий Акрополь» за підтримки Українського філософського фонду заснували премію імені

Неллі Адольфівни Іванової-Георгієвської для студентів та аспірантів вишів та академічних інституцій за краще наукове дослідження за напрямками «Феноменологія», «Герменевтика», «Філософія сміху» та «Філософія танцю», що є реальним подовженням зусиллями її однодумців тієї справи усього життя Н. Іванової-Георгієвської, за яку вона у 2012 році отримала відзнаку Українського філософського фонду як «взірець глибоко компетентного, чесного і відданого справі викладача, що справив непересічний багаторічний інтелектуальний та моральний вплив на студентську молодь». Свідченням невтомності внутрішньо вмотивованого наукового пошуку є міркування Неллі Адольфівни у електронному листі до одного з її друзів напередодні чергової конференції. Вона написала: «Я ... багато {чого} придумала, є уявлення про важливі особливості – композиційні, технологічні – балетів Баланчина, які потрібно на підставі «техне» показати ... Але одно найважливіше для мене питання {я} поки не вирішила {-} як співвіднести «техне» і «пойесіс». Я знаю різні варіанти, від банального протиставлення до з'єднання (коли «техне» – варіант пойесіс). Я хочу сама добитися тут ясності. Я ніколи не протиставляла їх. Але знайти ту чарівну механіку поєднання, яка все ставить на {свої} місця – ось задача, ось труд». Цій наполегливій праці над собою вона вчила своїх студентів, цим своїм невтомним шуканням істини Неллі Адольфівна залишиться для нас, її друзів, як голос совісті, котрий не дасть нам у будь-яких ситуаціях схибити і зрадити самим собі.

ЗМІСТ

Розділ 1. СХОДАМИ ПАМ'ЯТІ

Соболевская Е. Пути диалога, или Преодоление смерти словом 9

Розділ 2. МЕХАНІЗМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЇ ПАМ'ЯТІ

Савченко С. Историография как форма ложных воспоминаний 31

Лазука К. Проблема минулого та майбутнього в сучасній історичній свідомості 44

Кожем'якіна О. Культура довіри як репрезентація соціальної пам'яті 57

Стьопін А. Менталітет українського народу як основа його національної ідентичності 69

Загурская М. «Заветы отцов» в «Афинской политике» и в «Политике» Аристотеля: опыт интерпретации в контексте memory studies 82

Розділ 3. ПАМ'ЯТЬ У РЕЛІГІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Петриковская Е. Юродский смех как проявление богохульства: опыт проблематизации 92

Шевчук Е. Иеротопия как предмет культурологического анализа 108

Беник Д. Истоки христианской проповеди в северном Причерноморье 116

Маркова Т. Проблема возврата к традиционному церковному пению в современном обществе 124

Розділ 4. СОЦІАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ

Каменских А. «Византия после Византии», или образ второго Рима сквозь призму третьего 134

Золотарёва Е. Скрытые смыслы современных масок 148

Тихомірова Ф. Ідентичність одеситів та образ міста у міждисциплінарних дослідженнях 164

Довгополова О. Одесский миф в «предприятиях памяти» 180

Varinova Y. «Babi Yar» in contemporary memory politics: philosophical and theoretical aspects 198

Ерѣменко А. Феномены искажённой идентичности и искажённой памяти в контексте современного конфликта в Донбассе 207

Розділ 5. ППАМ'ЯТЬ ТА ІДЕНТИЧНІСТЬ У МИСТЕЦТВІ

Кришевская Л. В поисках топологии Я. По следам концепции Мамардашвили 215